

Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen asiantuntijaryhmä, kokous 1/15

MUISTIO

Paikka: OKM, Meritullinkatu 10, Helsinki, neuvotteluhuone Kalevala

Aika: Torstai 5.2.2015 klo 12–14

Osallistujat:

Pirjo-Leena Forsström, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy
(puheenjohtaja)

Juha Haataja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Nina Hyvönen, Kansalliskirjasto

Marianne Johnson, Tilastokeskus

Risto Kaikkonen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Minna Karvonen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Joona Lehtomäki, Open Knowledge Finland ry

Aila Louhelainen, Oulun yliopiston kirjasto

Sami Niinimäki, opetus- ja kulttuuriministeriö

Eeva Nyrövaara, Helsingin yliopisto

Aki Salo, Suomen Akatemia

Johanna Seppänen, Työterveyslaitos

Viveca Still, opetus- ja kulttuuriministeriö

Sihteeri *Heidi Laine*, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Vierailijat:

Pekka Olsbo, Jyväskylän yliopiston kirjasto

Jessica Parland-von Essen, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Poissa:

Hilppa Gregow, Ilmatieteen laitos

Keijo Hämäläinen, Helsingin yliopisto

Päivi Hämäläinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (sijainen

Risto Kaikkonen)

Anne Kauhanen-Simanainen, valtiovarainministeriö

Jyrki Kettunen, Arcada

Mikko Mönkkönen, Jyväskylän yliopisto

Marit Olander, valtioneuvoston kanslia

Soile Ollila, Tekes

Sirpa Thessler, Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä LYNET

Liitteet

Liite 1. Kokouksen asialista diaesityksenä

Liite 2. 13.11.2014 pidetyn kokouksen pöytäkirja

Liite 3. Avoin tiede ja tutkimus –hankkeen tiekartan toimenpiteet 2015

Liite 5. Avoimen tieteen ja tutkimuksen käsikirja, osa 2.

Liite 8. Avoimuuden politiikat: Selvitys

- Liite 9. Julkaisutyöryhmän raportti
- Liite 10. Avoin tiede ja tutkimus: työryhmät 2015
- Liite 11.1 Luonnos ATT-hankkeen lyhyen esitteen sisällöstä
- Liite 11.2 Luonnos ATT-hankkeen pitkän esitteen sisällöstä
- Liite 11.3 Avoin tiede ja tutkimus – uutiskirje 1/2015

Asialista

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen
Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.04.
Hyväksyttiin asialista kokouksen työjärjestykseksi.
2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen, Liite 2.
Todettiin pöytäkirja hyväksytyksi jo aiemmin.

Keskusteluasiat

3. Avoin tiede ja tutkimus -hanke vuonna 2015, Liite 3.
Puheenjohtaja esitteli Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen vuoden 2015 toimintaa liitteen 3 mukaisesti. Todettiin, että keskustelu linjausten yksityiskohdista ja käytännön toteutuksesta jatkuu työryhmätasolla. Lisäksi keskusteltiin siitä, millä aikataululla työryhmien töiden tuloksia tuodaan asiantuntijaryhmän kokouksiin. Päätettiin järjestää asiantuntijaryhmän jäsenille mahdollisuus kommentoida työryhmien tuottamia dokumentteja verkkoalustalla joustavalla aikataululla sitä mukaa kuin niitä valmistuu. Näin asiantuntijaryhmän kokouksiin tuotaessa dokumentit ovat jo läpäisseet arviointi- ja kommentointikierroksia ja kokouks käsittely voidaan pitää tiiviinä.
4. Oikeuksien hallinta -työryhmän tehtävät
Puheenjohtaja avasi keskustelun oikeuksien hallinta -työryhmän toiminnan kevään 2015 tavoitteista. Puheenjohtaja totesi avoimuuden periaatteissa ja tavoitteissa olevan paljon liittymäkohtia oikeudellisiin kysymyksiin. Esimerkiksi tavoiteasettelu avoimesti lisensoitujen julkaisujen määrän kehityksestä hankekaudella edellyttää ymmärrystä avaamisen kaikista juridisista vaikutuksista. Puheenjohtaja kertoi tietosuojavaltuutetun kanssa käydystä metatietoja ja niihin liittyviä henkilötietoja koskevasta keskustelusta ja toivoi oikeuksien hallinta -työryhmän osallistuvan jatkokeskusteluun aiheesta. Lisäksi hän esitti työryhmälle sopimusmallin luonnostelua ATT-hankkeen piiriin kuuluvien palveluiden tarpeisiin sekä kansainvälisiin data mining -keskusteluihin ja -pilotteihin tutustumista. Työryhmän puheenjohtaja Viveca Still kertoi suunnitelmista sanastotyön ja ResearchGate -yhteisöpalvelun käyttöohjeistuksen suhteen. Oikeuksien hallinta -työryhmä arvioi toimenpide-ehtotusten toteutettavuuden kokouksessaan 12.2.2015.
5. Avoimen tieteen käsikirja, osa 2., Liite 5.
Järjestelmäasiantuntija Jessica Parland-von Essen esitteli Avoimen tieteen käsikirjan viimeisimmän version. Käsikirjan osa 2. keskittyy 1. osassa esiteltujen periaatteiden käytäntöön viemiseen. Konkretian lisäämisestä tekee haastavaa tarve huomioida organisaatioiden ja tieteenalojen erityispiirteet. Käsikirjan sekä siihen liittyvän avoimen tieteen sanaston on tarkoitus olla ensisijaisesti keskustelunavaus. Keskustelussa käsikirjaa kiitettiin mm. tiedonhallintasuunnitelman merkityksen osoittamisesta. Kehittämiskohteina mainittiin mm. bio- ja terveystieteiden parempi

huomioiminen sanastossa ja käytetyissä esimerkeissä, ns. harmaisiin julkaisuihin liittyvien riskien aukikirjoittaminen sekä metatietojen syntyprosessin selkeämpi kuvaus (mitkä tiedot tutkija tuottaa tietoisesti, mitkä puolestaan syntyvät osana julkaisun / aineiston tutkijasta suoraan riippumatonta elinkaarta). Todettiin, että käsikirja hyötyisi joukkoistetusta kommentoinnista.

6. Avoimen tieteen koulutus

Kansalliskirjaston tietojärjestelmäpäällikkö Nina Hyvönen esitteli Kansalliskirjaston suunnitelmia avoimen tieteen koulutuksen toteuttamiseksi. Hän kertoi käynnissä olevan koulutuskoordinaattorin rekrytoinnin herättäneen paljon mielenkiintoa. Hakuaika päättyy 13.2.2015. Koordinaattorin tehtäviin tulee kuulumaan koulutuksen suunnittelu yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa, avoimen tieteen kouluttajien kouluttaminen sekä kirjastojen koulutusyhteistyön kehittäminen. Kevään 2015 aikana toimintaa projektoidaan, kartoitetaan hyviä käytänteitä, rakennetaan verkostoja ja mahdollisesti järjestetään orientoivaa koulutusta.

7. Tieto käyttöön –rahoitushaku: katsaus 30.1. päättyneeseen hakuun

Opetusneuvos Juha Haataja kertoi Tieto käyttöön -rahoitushakuun tulleen kokoushetkellä olleen tiedon mukaan 26 hakemusta. Lopullinen määrä varmistuu myöhemmin. Hakemusten lukumäärästä johtuen rahoituksen piiriin pääsevien hankkeiden prosenttiosuus ei nousse kovin suureksi. Alustavasti arvioiden hakemuksissa on huomioitu hyvin avoimen tieteen tiekartan tavoitteet, mikä kielii onnistuneesta rahoitushakutiedotuksesta. Rahoituspäätökset pyritään tekemään maaliskuun aikana ja on toivottavaa, että hankkeiden toteutus käynnistyy heti rahoituksen varmistuttua.

Päätösaasiat

8. Avoimuuden politiikat -selvitys, Liite 8.

Asiantuntijaryhmän sihteeri Heidi Laine esitteli avoimuuden politiikat –työryhmän laatimaa selvitystä kotimaisen tiedeyhteisön kannalta keskeisten tutkimusinfrastruktuurien avoimuuden politiikoista. Selvitys esittelee tutkimusinfrastruktuurikenttää yhdeksän tapausesimerkin kautta. Selvitykseen sisältyy seitsenkohtainen suosituslista avoimuuden vahvistamisesta osana tutkimusinfrastruktuurien toimintaa. Suositukset koskevat mm. rahoitusta, avointen lisenssien ja ohjelmistojen käyttöä sekä hyvää tieteellistä käytäntöä ja tiedonhallintatapaa.

Päätös: Päätettiin muuttaa Avoimuuden politiikat selvityksen suosituksen nro 1. sanamuotoa. Päätettiin lähettää selvitys strategiaryhmän hyväksyttäväksi.

9. Julkaisutyöryhmän raportti, Liite 9. (Pekka Olsbo)

Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisupäällikkö Pekka Olsbo esitteli julkaisujen avoin saatavuus -työryhmän selvityksen. Selvitys osoittaa Suomen jääneen Euroopan kärjestä julkaisujen avoimuudessa. Ratkaisuksi esitetään entistä laajempaa rinnakkaistallennusvelvoitetta, rahoituksen sitomista avoimuuteen ja vahvempaa kansallista koordinaatiota ja yhteistyötä sekä palveluiden että prosessien osalta. Esitystä seuranneessa keskustelussa todettiin mm. hybridi-mallin olevan edelleen haasteellisuudestaan huolimatta mukana eurooppalaisissa OA-keskusteluissa, kotimaisen julkaisutoiminnan elinvoimaisena pitämisen olevan tärkeää sekä pohdittiin sopivaa prosenttimääräistä tavoitetasoa kotimaisten tutkimusjulkaisujen avoimuudelle vuodeksi 2017.

Päätös: Päätettiin lähettää selvitys strategiaryhmän hyväksyttäväksi.

10. Uudet ja täydennetyt työryhmät: kokoonpano ja tehtävät, Liite 10.
Puheenjohtaja esitteli esitykset palvelutyöryhmän kokoonpanoksi ja toiminnan tavoitteiksi, tutkimusaineistojen pitkäaikaissäilytys -työryhmän päivitetyksi kokoonpanoksi sekä arkkitehtuurityöryhmän ohjausryhmän kokoonpanoksi.

Päätös: Hyväksyttiin työryhmien kokoonpanot ja etenemissuunnitelmat liitteen 10 mukaisesti.

Tiedoksi

11. Hankkeen tiedotuksen kehittäminen: avointiede.fi -sivuston uudistaminen, uutiskirje ja esitteet, Liitteet 11.1, 11.2 ja 11.3
Asiantuntijaryhmän sihteeri Heidi Laine esitteli ATT-hankkeen uudet esiteluonnokset. Hankkeen tiedotusta aiotaan lisäksi terästää kehittämällä verkkosivuja ja ottamalla käyttöön joka toinen kuukausi ilmestyvä sähköpostipohjainen uutiskirje.

12. Tapahtumat

- *ATT-tapahtumia:*
Seminaari työryhmien tuloksista 27.3.2015 Tieteiden talolla (Kirkkokatu 6, Helsinki) salissa 104.
Seminaari avoimen tieteen kansainvälisestä tilannekuvasta 13.4. Tieteiden talolla (Kirkkokatu 6, Helsinki) salissa 505.
- *Sidosryhmien tapahtumia:*
Open Knowledge Finlandin, ATT-hankkeen ja muiden toimijoiden yhteistyönä Open Science Show&Tell @University of Helsinki - tapahtuma maaliskuussa (Joonas Lehtomäki)
DENVI-tohtorihjelma suunnittelee syksyllä Viikin kampuksella järjestettävää kurssimuotoista tapahtumaa avoimesta tieteestä (Joonas Lehtomäki)

13. Muut asiat

- Ylitarkastaja Sami Niinimäki kertoi alustavia tuloksia korkeakoulujen avoimuuden kypsyystasoarviosta. Korkeakoulujen julkisten verkkosivujen perusteella tehdyn ensiarvion mukaan toimijoiden avoimuuteen liittyy paljon haasteita. Arviointityötä jatketaan helmikuussa toteutettavalla kyselyllä. Kokonaistuloksia käsitellään seminaarissa 6.5.2015. Tarkoituksena on määritellä avoimuuden lähtötaso ja jatkaa kartoitusta ATT-hankkeen kuluessa saavutetun kehityksen tunnistamiseksi.

14. Seuraavat kokoukset

Tiistai 14.4. klo 10–12, nh Kalevala, Meritullinkatu 10
Tiistai 2.6. klo 12–14, nh Kalevala
Torstai 27.8. klo 12–14, nh Kalevala
Torstai 29.10. klo 12–14, nh Kalevala

15. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.15.